

A korszerűbb földrajzinév-írásért

A Magyar Tudomány olvasói nemrégiben értesülhettek róla Fábíán Pál cikéből (1998. 9. szám), a minap megjelent egy új földrajzi névi szabályzat A földrajzi nevek helyesírása címmel. A kötet helyesírásunk egyik — az írásgyakorlat oldaláról — legproblematicusabb kérdéskörét dolgozza fel. Tapasztalatok ugyanis azt mutatják, hogy az egybe- és különírás részrendszere mellett a földrajzi nevek helyesírása okozza a mindennapi írásgyakorlat során a legtöbb gondot — s nem véletlenül. Míg az egybe- és különírás esetében bizonyos fokú grammatikai ismeretekre van szükség, addig a földrajzi nevek leírásakor alapvetően tisztában kell lenni azzal, hogy az adott név milyen tereptárgynak a neve, sőt nemegyszer azzal is, hogy honnan ered, miből keletkezett ez a név. Egyetlen példával illusztrálva: a Belvárosban található *Fehér Hajó utca* nevét azért kell külön és két nagy kezdőbetűvel írni, mert az utcát egy hajdanában ott működő vendéglőről — *Fehér Hajó vendéglő* — nevezték el. A földrajzi nevek tehát írásképpükkel vallanak” önmagukról (*Sáros-patak* — helyesnév, *Sáros-patak* — természeti földrajzi név), s ez a helyesírásunk egészét és nyilvánvalóan az egyes részrendszereket külön-külön is jellemző értelemtükröztető jellegből adódik.

Nem könnyű tehát a földrajzi nevek helyesírása — még ha abszolút logikus is a rendszer —, ám a szabályzat megjelenésével a kezünkben van egy olyan kötet, amely — túlzás nélkül állíthatjuk — minden problematikus esetre választ tud adni. A szerzők — Fábíán Pál, Földi Ervin és Hőnyi Ede — a lehető legnagyobb teljességre törekedtek, és ezt maradéktalanul meg is valósították, még hozzá igen magas szakmai színvonalon. Éppen ebből a teljességből következik azonban, hogy a nem szakmabeli számára talán túlzottan bonyolultnak tűnhet a szabályzat egésze, ám ez teljesen természetes, hiszen A földrajzi nevek helyesírása a szaknyelvi helyesírási szabályzatok sorába illeszkedik.

Helyesírási rendszerünk háromlépcsős. Középpontjában áll az akadémiai helyesírási szabályzat 1984-től érvényben lévő 11. kiadása mint mindennek az alapja. Ennek egyszerűsített változata az általános iskolák alsóbb osztályai számára készült Helyesírásunk című kiadvány, a harmadik lépcsőt pedig a szaknyelvi helyesírások jelentik. Fontos hangsúlyozni, hogy a szaknyelvi szabályzatok, valamint szótárak minden tekintetben követik az akadémiai helyesírási szabályokat, azoktól nem térnek el, nem jelentenek semmiféle helyesírási re-

formot — a magyar helyesírás nincsen folytonos változásban, mint ahogy ez tévhitként sokakban él! —, hanem egy-egy szakma számára nyújtják azt a teljességet, amelyet az adott szakmai-tudományos írásgyakorlat megkövetel, s amelyre a 11. kiadásban nyilvánvalóan nincsen szükség. A földrajzi nevek helyesírásának is az akadémiai helyesírási szabályzat az alapja, a korszerűsített földrajzínév-írási szabályzat ennek tulajdonképpen kiterjesztése, elsősorban a szakma számára készült — nevezzük így — „kiegészítése”.

A szaknyelvi helyesírások megalkotása nagyon fontos részét képezte és képezi helyesírás-szabályozásunknak. Jelen pillanatban ezen a területen vannak elsősorban teendők, jóllehet már szép számmal léteznek szaknyelvi szabályzatok és szótárak, például a kémiai szabályzat és szótár, a katonai szótár, a műszaki szótár, az állatorvosi szabályzat, az orvosi szótár, az állatrendszertani szabályzat, a növényrendszertani szabályzat, az ásványnevek, az állatfajtanevek s a legutóbbi, a földrajzi nevek írásának szabályzata (mely egyébként nem előzmények nélküli, mert 1965-ben már megjelent egy földrajzi névi szabályzat, ennek újraalkotása a mostani korszerűsített változat). Természetesen ezek a különféle szaknyelvi szabályzatok és szótárak egymás számára „átjárást” biztosítanak, nem kezelhetők elszigetelten, vagyis az *éti csiga* az orvosi vagy a kémiai szakirodalomban is csak ilyen formában tekinthető helyesnek.

Visszatérve a földrajzi névi szabályzatra: a kötet szakmaiságából adódóan tehát elsősorban azoknak készült, akik rendszeresen használják a földrajzínév-írás szabályait, így szükségük van/lehet arra, hogy megismerjék a különféle írásmódokat befolyásoló nyelvi és hagyománybeli körülményeket. Mindehhez igen gazdag példaanyag áll rendelkezésre, s jelentős segítséget nyújt ezeknek a példáknak a betűrendes mutatója is. A szerzők ígérete szerint hamarosan elkészül ennek a részletes szabályzatnak egy egyszerűbb, rövidebb változata is, mely az érdeklődő laikus olvasó számára is könnyebb eligazodást fog nyújtani a földrajzi nevek helyesírásában.

Laczkó Krisztina